

דף

כריתות י"ט ע"ב

על הדרף

רצה

לגבי קרבן, ואעפ"כ מן התורה נפקע לגמרי מאיסור, כמוש"כ הראשונים בעירובין (ל"ג ע"א) והרמב"ם הל' שבת (פ"א הט"ו), ואם כן ה"נ מה דאתמעט מ"בה" פרט למתעסק, נפקע לגמרי מאיסור דאורייתא, וכדעת המקור חיים.

ועיין בחלקת יואב (או"ח סי' ז') שביאר בארוכה, דגדר "מתעסק" הוא שהמעשה אינה מתייחסת אליו כלל, וכאילו היא נעשית מאליה מעצמה, ולא הוא עשה המעשה, עיין שם בדבריו.

★ ★

בס' דברי אסף (מועדים - פסח ע' ק"ב) העיר דלכאור' פלוגתת האחרונים אם הפטור דמתעסק הוא לגמרי או רק מקרבן, תלוי במחלוקת ראשונים לגבי נשבע לדבר מצוה דממעטין מ"להרע או להיטיב", דלדעת הר"ן (נדרים ח' ע"א) לא אתמעט רק מקרבן, אבל איסורא דבל יחל איכא, אבל דעת התוס' והריטב"א שם והרמב"ן (הובא בגהש"ס) דנתמעט לגמרי, ואפילו איסורא ליכא.

ועיין שם מאחיעזר (ח"ב סי' ב' אות וי"ו) שמיישב שיטת הגרעק"א, דשאני לגבי שנים שעשאו דנתמעט מ"בעשותה", א"כ שנים שעשאו חסר בעצם העשייה, להכי נתמעט מעצם האיסור משא"כ לגבי מתעסק שנתמעט מאשר חטא בה, אין זה פטור רק בקרבן דאסירי בה, וע"ש שדן עוד לגבי "טעה בדבר מצוה", די"ל ג"כ דקרא דממעטה הוא רק לענין קרבן, ולא לענין איסורא.

★ ★

בקובץ שעורים (חלק ב' סימן כ"ג אות ב') מביא מדברי רש"י פסחים ל"ג ע"ב ד"ה תאמר במעילה, שכתב דאין פטור דמתעסק רק בחייבי חטאות, ולא בחייבי אשמות, דפטור ד"בה" נאמר רק לגבי חטאות, ואם כן כתב דיש לתמוה על כל הנדון של הגרעק"א והמקור חיים לגבי מתעסק לענין כלאים וחמץ, הא בהם ליכא פטור דמתעסק כלל, כיון דאין בהם חיוב חטאת.

מאידיך גיסא בסימן מ"ה (אות י"ח) מביא הקובץ שעורים שם מהרמב"ם פ"א מהל' איסורי ביאה (הל' י"ב, ועיין שם באבי עזרי) דאף לגבי חייבי לאוין ס"ל להרמב"ם דמתעסק ליכא איסורא כלל, ע"ש בכסף משנה שעל מה שכתב הרמב"ם המתעסק בעריות חייב (והיינו קרבן בשוגג. כמוש"כ שם בהה"מ), ממשיך הרמב"ם: וכן בחייבי לאוין

וזה מניח, המניח חייב חטאת, וא"כ בשביל מה היה צריך לגזור, ור"א הלא הוא שמותי - מתלמידי בית שמאי?

ותירץ האבני נזר על פי מש"כ תוס' שבת (ג' ע"א) דבבא דרישא דפטור ומותר, מיירי דהמניח הוא גוי, וה"נ יל"פ דמה דאיצטרין לגזור בזה עוקר וזה מניח, איירי כשהמניח הוא גוי, ואעפ"כ אסור לו להראשון, היהודי, להיות עוקר.

★ ★

בגמ': "אשר חטא בה" - פרט ל"מתעסק".

כגון שנתכוין בשבת לחתוך את התלוש, ותלש את המחובר פטור מקרבן חטאת.

עיין במקור חיים (להג' בעל חוות דעת) או"ח סי' תל"א שהקשה דאמאי נקטו הפוסקים שבלא ידע שיש לו חמץ בביתו בפסח, הו"ל שגגת עבירה, הא הו"ל "מתעסק", כיון שאין ידוע לו כלל שנמצא אצלו חמץ, א"כ אין כאן מחשבת מעשה איסור כלל? ותירץ דהפטור ד"מתעסק" הוא רק באיסור שהוא ב"קום עשה", אבל כל יראה ובל ימצא שהוא ב"שוא"ת", אין בו הפטור ד"מתעסק".

והגרעק"א (שו"ת ח"א סי' ח') הביא דבריו, וכתב דהחוו"ד נקט ד"מתעסק" הוא פטור לגמרי - לא רק מקרבן, ואין כאן איסור דאורייתא כלל.

אבל הגרעק"א חולק עליו, וכתב דנ"ל דבר חדש, דכיון דילפינן לפטור "מתעסק" מהאי קרא ד"אשר חטא בה" - פרט למתעסק, שנאמר בפרשת חטאת, אין זה פטור רק מקרבן, דבכי האי גוונא שהוא מתעסק, פטרתו התורה מלהביא קרבן על חטאתו, אבל עבירה דאורייתא איכא. אולם הוסיף הגרעק"א דזהו בכל איסורי תורה, אבל לגבי שבת שיש שם תנאי ד"מלאכת מחשבת", א"כ היכי דהוא "מתעסק", אז אינו בכלל "מלאכת מחשבת", ומן התורה אין כאן שום איסור.

והאבני נזר (או"ח סי' שי"ח אות י"ג) ובספרו אגלי טל (קוצר אות כ"ד או"ק י"ב) השיג על הגרעק"א (ובאגלי טל כתב על מה שכתב הגרעק"א "דבר חדש הוא" - אני אומר החדש אסור מה"ת), שהרי "שנים שעשאו" דילפינן לפטור בשבת (צ"ב ע"ב) מדכתיב "ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה וגו'" (ויקרא ד' כ"ז) - העושה את כולה ולא העושה את מקצתה, וקרא זה נאמר